

KAPLAN

PROLOOG

Spui

Leo Kaplan, de schrijver, holde met wapperende jaspanden naar de tramhalte bij Athenaeum Boekhandel. Het was half tien 's avonds, een gure dag vlak voor Kerstmis. De schrijver, gehaast en buiten adem, sprong met zijn handgemaakte Engelse schoenen in smerige plassen, raakte doorweekt in de striemende regen, maar hij gaf niet op en joeg over het Singel naar het Spui.

Kaplan had zojuist Jonneke bezocht, een jonge studente Nederlands die hem enkele weken geleden voor haar scriptie had gebeld. In haar kleine studentenkamer, tussen versleten teddyberen en stapels kleren, had hij met haar over het vadermotief in zijn werk gesproken en naar haar kinderlijke kreetjes geluisterd terwijl zij hem soepel en genotvol bereed.

Ze hadden elkaar op drie koude avonden na Sinterklaas ontmoet en vanavond had hij gezegd dat het beter was om elkaar niet meer te zien. Het was genoeg geweest. Hij had zijn neus weer in het onbekende gestoken, hij wilde terugkeren naar het bekende. Twee uur geleden had Jonneke opgewekt verteld dat haar vriend het niet leuk vond dat zij met een ander naar bed ging en ook dat was een reden om ermee te stoppen. Hij wilde geen jaloerse minnaars op de stoep. En wat is dat voor een toegeeflijke vriend, had de schrijver gedacht, die zoiets 'niet leuk vindt'? Of bedoelde zij dat hij binnenkort bezoek kon verwachten dat dronken en zwaaiend met een roestend broodmes zijn leven zou bedreigen?

'Waarom heb je het hem verteld?' had Kaplan verontrust gevraagd.

‘Waarom niet?’

‘Misschien is het pijnlijk om zoiets te zeggen, en nog pijnlijker om het te horen.’

‘Ach, een beetje pijn is niet erg. Het is belangrijk om elkaar alles te vertellen, alles,’ zei Jonneke vol overtuiging en ze boog zich verliefd over hem heen.

‘Hij zou jou graag eens willen ontmoeten,’ fluisterde ze. ‘Hij is heel belezen en heel lief. Hij vindt het shit dat ik met een ander slaap, maar toen ik vertelde dat jij het was, was het minder erg. Hij bewondert jouw boeken.’

‘Dat stel ik zeer op prijs,’ zei Kaplan.

Zij zoog aan zijn oorlel en vroeg: ‘Wat moet ik nog weten voor mijn scriptie?’ Zij had schel gelachen met haar hoge jonge stem en haar meisjeshand was over zijn behaarde buik gegleden en haar mond was gevolgd.

Uitgeput bereikte Kaplan de tramhalte op het Spui. Onderweg was er in zijn hoofd een hevige dreun ontstaan. Hij wachtte als enige bij de tochtige halte en hij drukte zijn vingers op zijn slapen, die leken te resoneren met de bonk achter zijn ogen. Hij gaf de tram drie minuten; als die waren verstreken zou hij naar het Rokin rennen en daar een taxi aanhouden.

Hij had met Hannah afgesproken dat ze vanavond uit eten zouden gaan. Zij had het de laatste weken druk gehad en deze avond zouden ze bij Dikker & Thijs dineren. Maar de ontmoeting met Jonneke was uit de hand gelopen. Opeens had Kaplan gezien dat het al kwart over negen was. Hannah, zijn vrouw, zat thuis. Een mooie vrouw van vijfendertig, huisarts van beroep, dochter van schatrijke ouders, wachtte woedend op de thuiskomst van haar overspelige echtgenoot. Hij bedroog haar. Hij was bang dat zijn leven als een rotsblok naar de bodem van de oceaan was gezonken. Periodiek kreeg hij behoefte aan lucht, aan zonlicht op zijn schouders. En zodra zich de mogelijkheid aanbood om een verhouding met een vrouw aan te knopen (kort, heftig, geheim) voelde hij zich opge-

lucht alsof hij zich bevrijdde van de zwaartekracht. Net als elk ander mens had hij behoefte aan illusies. Kaplan had behoefte aan de illusie dat hij vrij zwevend een keuze kon maken uit wat het leven te bieden had. En na verloop van tijd koos hij vol overgave uit het eindeloze aanbod van het leven voor Hannah. Hij begreep dat dit de kern van de zaak was: de vrijheid om voor de zoveelste keer voor hetzelfde te kiezen.

Met een maag vol schuld stond hij onder het afdakje van de tramhalte op het Spui en hij zag over de trambaan van de Nieuwezijds Voorburgwal een fietser naderen. De man slingerde met zijn rijwiel over de glanzende rails. Telkens als hij tegen de grond dreigde te slaan, slaagde hij erin zijn balans te herstellen en enkele meters verder te fietsen, tot er nieuwe evenwichtsproblemen ontstonden.

Meteen had Kaplan sympathie voor de fietser. De knaap op de fiets was natuurlijk bezopen, maar hij wist zich in beweging te houden.

Toen de jongen voorbijreed, gaapte hij Kaplan verrast aan. Kaplan glimlachte naar hem, om hem aan te moedigen. Maar de jongen draaide zich helemaal naar Kaplan toe en dat was het moment waarop de balans definitief werd verstoord. Kaplan liet zich een kreet ontvallen terwijl de jongen vertraagd naar de grond zweefde. Op het laatste ogenblik wist de jongen zijn benen op de juiste manier te buigen en heelhuids van zijn fiets te springen, die luid op de gladde rails kletterde en een paar meter doorschoof.

De jongen stond zo'n vijftien meter van Kaplan vandaan.

'Hee,' riep hij, 'jij bent toch Leo Kaplan?'

Hij was een jaar of vijfentwintig, droeg een spijkerbroek, een jack en witte gypies en hield zich met moeite staande. Zijn adem wapperde als rookslerten uit zijn mond.

Kaplan antwoordde niet. Als de jongen was doorgefietsd had Kaplan misschien een aantekening gemaakt. Fietstocht met symboliek. Maar al geruime tijd droeg hij geen notitieblok of pen meer bij zich. De jongen trok zijn fiets rechtop en kwam naar hem toe. Voordat

Kaplan had kunnen besluiten om nu meteen naar het Rokin te lopen, stond de jongen voor hem.

‘Godverdomme, jij bent Leo Kaplan. Die kop van jou herken je meteen. Zeg, je bent magerder geworden.’

Kaplan zag en rook de alcoholkegel. Het had geen zin dat hij zich opwond.

‘Hoe zou jij het vinden als je zou worden lastiggevallen wanneer je op de tram staat te wachten?’

De jongen begon te grijnzen en liet vrolijk de fietsbel meeklinken. ‘Zeg Leo, ik ben Henk,’ zei hij met een vertrouwelijke glimlach.

Kaplan vroeg zich af of hij dit gezicht kende, maar hij wist zeker dat hij Henk nooit had ontmoet.

‘Ik ben Henk, man, Jonneke heeft over mij verteld, Henk Aalbers.’

Nu begreep Kaplan wie hij voor zich had. Jonneke, de mollige studente die hem zo-even voor haar scriptie had afgezogen, was de vaste berijder van deze Henk. Dit was de knaap die het ‘niet leuk’ vond dat zijn vriendin even van zadel had gewisseld. Tegenover hem stond een dankbare lezer, een bewonderaar, hield Kaplan zich met moeite voor, die uit respect zelfs zijn vriendin met hem had gedeeld. Maar hij had nu geen tijd voor een gesprek over literaire structuren. Hij had het koud. Hij moest naar Hannah.

‘Nou Henk, leuk je ontmoet te hebben,’ zei Kaplan verkleumd, en hij maakte aanstalten om weg te lopen. Maar Henk schoof snel zijn fiets voor Kaplan.

‘Zeg, dat is toevallig dat ik je hier tegenkom. Ik had het vanmiddag nog over je.’

Kaplan wilde weggrennen, dacht aan Hannah die woedend door het huis zou lopen en verweet zichzelf dat hij Jonneke had opgezocht. Zijn hoofdpijn nam toe, in golven, alsof zijn hersenen ademden en zijn schedel te klein was voor de naar lucht happende kwabben in zijn kop.

‘Het spijt me Henk, maar ik heb nog een afspraak en daar moet ik nu naar toe.’

‘Zo laat nog? Jezus, jij weet ook van aanpakken, zeg!’ Hij zette zijn fiets nu dwars neer en hield Kaplan gevangen in een hoek van het wachthuisje. Had Jonneke gelogen? Was haar vaste vriend toch niet ingenomen met haar studie van het werk van Leo Kaplan?

‘Beste Henk, ik begrijp dat je het niet zo leuk vond dat Jonneke en ik – dat wij elkaar een paar keer gezien hebben, maar zou je nu zo vriendelijk willen zijn je fiets ergens anders neer te zetten?’

Kaplan hoorde dat zijn stem trilde van de zenuwen. Ook Henk kon dat horen. En aan zijn grijns te zien interpreteerde hij die losse trillers op de juiste manier.

‘Vond ik het niet zo leuk dat jij wat met Jonneke had? Dacht je dat?’

Kaplan haalde diep adem en zocht naar een antwoord dat ook in de oren van een dronken en bedrogen minnaar diplomatiek zou klinken.

‘Kijk Henk, liefde is iets dat beweegt, dat grillig is en dat je niet in een kast kunt wegzetten en – na een maand weer te voorschijn haalt en nog steeds hetzelfde is. Liefde komt en verdwijnt en komt weer terug. Jonneke en ik – opeens voelden wij wat voor elkaar en –’

‘Zeg toch gerust dat je op haar geilt.’

‘Zo zou ik het niet willen noemen.’

‘Waarom neuk je haar dan?’

‘Ik kan niet ontkennen dat ik haar aantrekkelijk vind en liefde kun je ook lichamelijk delen.’

‘Verdomd Leo, je ziet eruit als een schrijver, je trilt als een schrijver en je lult als een schrijver.’

‘Het doet me genoeg dat te horen, Henk.’

Henk stak kwaadaardig een hand uit over de fiets en greep Kaplan bij zijn jas.

Kaplan vroeg zich af hoe hij zo snel mogelijk uit de hoek kwam waarin hij stond. Maar zijn zeurende hersenen werkten niet mee.

‘Ik ben een bewonderaar van je. Echt, ik vind het te gek wat je doet. Die boeken die je geschreven hebt, daar veeg ik m’n reet mee

af, maar elke keer staat je kop weer in de krant, dan zit je weer bij Sonja op de buis of dan is er weer een film waar jij je klauwen bij in de pap hebt. Ik bewonder die handigheid. Maar ik pik het niet dat je Jonneke nu zo maar even opgeilt. Wat denk je wel, hondenuitdrijver, dat Jonneke op je mooie koppie valt? Als ik beroemd was geweest, was het wel even anders gegaan. Ik vind jou een klootzak, Kaplan, en ik wil je wel vertellen dat je –'

Kaplan trapte uit alle macht tegen de fiets, waardoor Henk op de grond werd gesmeten. Meteen sprong Kaplan over hem heen en rende weg. De bonkende hoofdpijn leek zijn schedel in tweeën te splijten. Achter hem hoorde hij Henk schreeuwen.

'Kloteschrijver! Joodse oplichter! Vieze neuker! Aanrander!'

Voor hij om de hoek bij het Spui verdween, keek Kaplan snel over zijn schouder naar de spartelende figuur die achterover op de tramrails lag, zijn fiets dwars over hem heen, en die verbitterd schreeuwde: 'Kaplan! Je bent een lul! Schrijvertje van niks! Vertegenwoordiger in lucht!'

Kaplan holde verder en verlangde naar Hannah, naar haar warme lichaam, naar haar kalme stem. Waarom had hij van zijn leven zo'n puinhoop gemaakt? Waarom was hij die hij was? Vertegenwoordiger in lucht?

Toen hij het Rokin oprende, terwijl de stoom uit zijn mond als een pluim achter aan zijn hoofd hing, nam hij zich voor om Hannah eeuwige trouw te zweren.

DEEL EEN

1 Frans van Mierisstraat

In een bloedheet dal in de omgeving van Assisi stond eens het kale skelet van een circustent. Het tentdoek van het circus was bij een ongeluk verbrand. Toch hadden de bouwers de palen geplaatst en de lijnen gespannen want ook de trapezewerkers wilden hun nummer brengen.

Naakt staken de palen uit de dorre grond. De groep trapezewerkers bestond uit twee mannen en een vrouw. Ze droegen nauwsluitende witte pakken die kleefden op hun zwetende huid. Lenig klommen ze naar boven, kleine silhouetten tegen de gele schijf van de zon. De stalmeester presenteerde de oudste van de twee mannen en de jonge vrouw als echtpaar. De andere man, een gespierde elegante Casanova met een strak snorretje boven zijn sensuele lippen, fungeerde als hun assistent.

Een aantal toeschouwers voelde dat het trapezewerk van de Casanova en de vrouw een ander soort spanning uitstraalde dan dat van de twee echtelieden. Als de vrouw in de trillende heilige lucht haar man losliet en na een dubbele schroef de handen van de Casanova greep, was het alsof ze van haar cipier wegvloog en in de armen van haar minnaar landde. Ze hielden elkaar op een andere manier vast, Casanova en Bianca, dan voor hun veiligheid strikt noodzakelijk was. Terwijl de zon op de hoofden van een menigte gespannen toekijkende kinderen brandde, op het rode vruchtvlees van de watermeloenen die tussen hun blote voeten lagen, en op het notitieblokje van Leo Kaplan, de schrijver, bedreven daar hoog boven de grond